

А. С. Климосюк, аспірант кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРО ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДЕЙ ЯК ОБ'ЄКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ОХОРОНУ СТ. 113 КК УКРАЇНИ

У ст. 113 КК України встановлена кримінальна відповідальність за диверсію. Диверсія може здійснюватися у формах учинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю. Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони диверсії є мета ослаблення держави, на що безпосередньо вказується в диспозиції ст. 113 КК України. Із цього випливає, що вчинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю без мети ослаблення держави не утворює складу диверсії. Таким чином, охорона життя та здоров'я людей статтею 113 КК України поставлена в залежність від мети послаблення держави. Таке законодавче рішення не відповідає ст. 3 Конституції України, в якій указано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Зазначене положення Основного Закону проголошує людину найвищою соціальною цінністю, а жодне інше явище не може поцінюватися суспільством вище, ніж людина, не може, так би мовити, перевершити її цінність. Усі інші соціальні цінності, що стосується, зокрема, і держави, мають бути підпорядковані, субординовані цінності людини. Вказівка на мету ослаблення держави в ст. 113 КК України ставить державу вище, ніж життя та здоров'я людей, і таким чином применшує ці найвищі соціальні цінності. Це суперечить Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV, в якому під національною безпекою розуміється захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у різноманітних сферах. Отже, у цьому Законі життєво важливі інтереси людини і громадянина стоять поряд із

державою, нічим не уступаючи їй. Підтвердженням цього є ст. 3 названого Закону, що визнає конституційні права і свободи людини і громадянина самостійними об'єктами національної безпеки. Тобто людина визнається самодостатньою цінністю, самостійним об'єктом національної безпеки, що потребує самостійного захисту.

Необхідність самостійної охорони життя та здоров'я багатьох людей, як особливо важливих соціальних цінностей від будь-яких суспільно небезпечних посягань на них, виходить із концепції основ національної безпеки України як родового об'єкта злочинів, передбачених у статтях 109–114¹ КК України. Сутність цієї концепції полягає в тому, що з різних сфер суспільних відносин, у тому числі тих, які охороняються кримінально-правовими нормами, розміщеними в інших розділах Особливої частини КК України, виокремлюються найбільш важливі суспільні відносини та соціальні цінності, що ставляться під підвищену охорону статей 109–114¹ КК України. У системі Особливої частини КК України життя та здоров'я багатьох людей ще не отримали свого належного відображення як самостійні об'єкти національної безпеки України. У ст. 113 КК України про це свідчить їх підпорядкованість державі як об'єкту охорони. Життя та здоров'я людини охороняється переважно статтями розділу II Особливої частини КК України, однак у них не відображені особливості суспільно небезпечного характеру посягання на життя багатьох людей або заподіяння шкоди їх здоров'ю. Статтю 442 КК України встановлена кримінальна відповідальність за посягання на життя багатьох людей чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, проте лише у зв'язку з належністю їх до певних національних, етнічних, расових чи релігійних груп. Отже, існує необхідність із зазначених сфер суспільних відносин виокремити життя та здоров'я багатьох людей і закріпити охорону цих соціальних цінностей на рівні основ національної безпеки України. Як убачається, зробити це можливо шляхом включення до КК України нової статті 113¹ («Антропоцид») з одночасним виключенням із диспозиції ст. 113 КК України слів «...на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю». При цьому до складу «Антропоцид» не слід включати таку ознаку суб'єктивної сторони, як мета ослаблення держави, що необхідно для приведення змісту норми у відповідність до положень Закону України «Про основи національної безпеки України» та забезпечення охорони життя та здоров'я багатьох людей як самодостатніх цінностей, не залежних від держави. У складі «Антропоцид» слід також: 1) відобразити можливість учинення масового знищення

людей чи заподіяння шкоди їх здоров'ю не лише шляхом вчинення дій, а й бездіяльністю; 2) прямо вказати на форму вини – прямий умисел; 3) конкретизувати момент закінчення злочину, вказавши на «вчинення діяння, безпосередньо спрямованого на ...»; 4) конкретизувати характер шкоди здоров'ю людей; 5) передбачити таке покарання, що відображало б підвищений рівень суспільної небезпечності вказаних діянь та узгоджувалося б із системою покарань, установлених в інших статтях Особливої частини КК України, зокрема, у ч. 2 ст. 115 КК України.

Ураховуючи вищезазначене, пропонуємо доповнити КК України новою статтею 113¹ («Антропоцид») із таким змістом:

«Вчинення особою діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на масове знищення людей чи заподіяння тяжкої шкоди їх здоров'ю, –

карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна або без такої».

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
12–13 жовтня 2017 року

Харків
«Право»
2017

УДК 343:316.32
ББК 67.308.я431
К 82

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор),
В. І. Борисов (заступник головного редактора),
А. П. Гетьман, М. І. Панов, В. І. Тютюгін, В. С. Батиргарєєва,
Л. М. Демидова, І. О. Зінченко, Д. П. Євтєєва

Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України
К 82 в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт.
2017 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов.
ред.) та ін. – Харків : Право, 2017. – 560 с.

ISBN 978-966-937-263-5

УДК 343:316.32
ББК 67.308.я431

ISBN 978-966-937-263-5

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2017
- © Національна академія прокуратури України, 2017
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2017
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2017